

DZIAŁANIA ARESZTU ŚLEDZEGO W KIELCACH W ZAKRESIE PREWENCJI PRZESTĘPCZOŚCI

1. WSTĘP

Instytucje penitencjarne na trwałe wpisały się i zapewne na długo jeszcze wpisywać się będą w naszą społeczną rzeczywistość. Jedyne, co w tej kwestii się zmieniało na przestrzeni dziejów, to ewolucja celu/-ów kary pozbawienia wolności jednostki. Więzienia bardzo długo służyły represji i odwetowi – były miejscami tortur i kaźni¹. Pełniły także funkcję odstraszania. Trud naprawy uwięzionego zaczęto podejmować dopiero na przełomie XVIII i XIX wieku. Obecnie uważa się, że kara pozbawienia wolności pełni cztery zasadnicze funkcje. Po pierwsze, zaspokaja społeczne poczucie sprawiedliwości (cel sprawiedliwościowo-retrybutywny). Po drugie, zapobiegawczo oddziałuje na ogół społeczeństwa (cel ogólnoprewencyjny). Po trzecie, wychowawczo i zapobiegawczo oddziałuje na sprawcę przestępstwa (cel szczególnoprewencyjny). I po czwarte, motywuje przestępcę do naprawienia wyrządzonej przez niego szkody lub do usatysfakcjonowania pokrzywdzonego (cel kompensacyjny)².

Służba Więzienna ustawowo zobowiązana jest do prowadzenia oddziaływań penitencjarnych i resocjalizacyjnych wobec osób skazanych na karę pozbawienia wolności, przestrzegając ich praw, zasad humanitarne-

¹ Por. M. Foucault, *Nadzorować i karać*, wyd. II, Warszawa 1998.

² M. Cieślak, *O węzłowych pojęciach związanych z sensem kary*, (w:) *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. 3, Warszawa 2012, s. 139.

go traktowania, poszanowania godności osoby uwięzionej, zapewniając właściwe warunki bytowe, opiekę zdrowotną i religijną³. Wychowawczy (a więc i prewencyjny) aspekt kary pozbawienia wolności jeszcze wyraźniej określony jest w Kodeksie karnym wykonawczym (k.k.w.). Artykuł 67 § 1 wspomnianej wcześniej ustawy mówi, że jej wykonywanie ma na celu wzbudzanie w skazanym woli współdziałania w kształtowaniu jego społecznie pożądaných postaw, w szczególności poczucia odpowiedzialności oraz potrzeby przestrzegania porządku prawnego i tym samym powstrzymania się od powrotu do przestępstwa⁴. Całokształt oddziaływań penitencjarnych wpisuje się zatem w szeroko rozumianą prewencję przestępczości. W naukach prawnych prewencja jest rozumiana jako jeden z celów stosowania kar, mających zapobiec popełnianiu przestępstw w przyszłości⁵.

Poniżej przedstawione zostaną oddziaływania (tzw. kodeksowe i penitencjarne) wobec skazanych, realizowane w Areszcie Śledczym w Kielcach. Działania te prowadzone są w sposób celowy, zaplanowany, kompleksowy i zgodny z zasadami metodyki wychowania resocjalizującego.

2. ODDZIAŁYWANIA PENITENCJARNE REALIZOWANE W ARESZCIE ŚLED CZYM W KIELCACH

Kielecka jednostka pełni funkcję aresztu śledczego dla tymczasowo aresztowanych kobiet, jak i mężczyzn, pozostających do dyspozycji sądów i prokuratur województwa świętokrzyskiego, oraz dla skazanych i ukaranych. W jednostce odbywają karę: a) kobiety młodociane oraz pierwszy raz karane w warunkach zakładu karnego (ZK) typu zamkniętego i półotwartego, b) mężczyźni – recydywiści penitencjarni (R) zakwalifikowani do ZK typu zamkniętego, półotwartego i otwartego, c) mężczyźni – recydywiści uzależnieni od środków odurzających lub psychotropowych w warunkach ZK typu zamkniętego i półotwartego oraz d) mężczyźni młodociani i pierwszy raz karani z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzeni umysłowo zakwalifikowani do ZK typu za-

³ Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 roku o Służbie Więziennej, art. 2, ust. 2 (Dz.U. 2010 nr 79, poz. 523).

⁴ Dz.U. nr 90, poz. 557 z późn. zm.

⁵ <http://encyklopedia.pwn.pl/szukaj/prewencja.html> (dostęp – 23.01.2017).

mnętego. W areszcie przebywają także ukarani (młodociani, pierwszy raz karani oraz recydywiści).

Areszt Śledczy w Kielcach dysponuje 1082 miejscami zakwaterowania dla osadzonych. W jednostce jest ogółem 338 cel mieszkalnych, w tym 2 cele dla skazanych stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu, 6 cel izolacyjnych, 3 izby chorych (łącznie 8 miejsc) oraz 1 celi dwuosobowa dla osadzonych niepełnosprawnych fizycznie.

2.1. PERSONEL ARESZTU ŚLEDZEGO⁶

Na koniec 2016 roku w Areszcie Śledczym służbę pełniło 293 funkcjonariuszy. Jednostka posiadała 17,45 etatu cywilnego, przy czym 15 osób pracowało na pełnym etacie.

Mężczyźni stanowili 79% ogółu osób zatrudnionych w jednostce, kobiety 21% (panie pracowały łącznie na 65,05 etatu).

Wyższym wykształceniem magisterskim legitymowało się 155 (52,9%) funkcjonariuszy, licencjackim 44 (15,01%) a średnim 94 (32,08%)⁷. Najbardziej liczny był korpus podoficerski – 140 osób (48%), najmniej – chorych – 55 (19%). Co trzeci funkcjonariusz był oficerem – 98 (33%).

Kadra jednostki jest doświadczonym życiowo i stażowo personelem. Jedynie co dziesiąta osoba nie ukończyła 30. roku życia. Wiek 63 (20,45%) funkcjonariuszy i pracowników cywilnych sytuował się w przedziale 31–35 lat. Co trzecia osoba (29,22%) była w wieku 36–40 lat, a co czwarta (26,62%) 41–45. Starsi funkcjonariusze i pracownicy cywilni stanowili przeszło 13% ogółu (46–50 – 8,44%, 51–56 – 3,89%, pow. 56 lat – 0,97%).

Służbę przygotowawczą (do 2 lat) pełniło 1,3% funkcjonariuszy. W przedziale od 2 do 5 lat pracowało 14,61% osób (funkcjonariusze i cywile). Kolejne przedziały stażowe przedstawiają się następująco: 5–9 lat – 88 pracowników (28,57%), 10–14 lat – 113 (36,69%), 15–19 lat – 37 (12,01%), 20–24 lat – 15 (4,87%), 25–30 lat – 9 (2,92%). Jeden funkcjonariusz ukończył 30 lat służby.

⁶ Opracowano na podstawie: P. Feigel, *Sprawozdanie z funkcjonowania Działu Kadr w 2016 roku*, Kielce 2017 (dane na dzień 31 grudnia 2016 r.).

⁷ N = 293.

2.2. POPULACJA OSADZONYCH⁸

W 2016 roku do jednostki przyjęto 2285 osób (1783 zostały doprowadzone przez Policję bądź zgłosiły się do odbycia kary, a 502 zostały przetransportowane z innej jednostki penitencjarnej). Z Aresztu zwolniono 2277 osób (1283 osadzonych wyszło na wolność z uwagi na uchylenie aresztu bądź koniec kary, a 994 więźniów zostało wytransportowanych do innego Aresztu Śledczego/Zakładu Karnego)⁹.

Wśród populacji więźniów dominują mężczyźni – 862 osoby (90,64%). Niespełna co dziesiąta osoba przebywająca w jednostce to kobieta – 89 (9,36%). 832 osadzonych (87,48%) posiadało status skazanego bądź ukaranego, a 121 – osoby tymczasowo aresztowanej (12,52%), przy czym wobec 226 osób (23,76%) trwały czynności procesowe. 5 osadzonych nie ukończyło 21 roku życia. Co czwarty więzień znajdował się w przedziale wiekowym 21–30 lat. 36,17% populacji osadzonych to osoby w wieku 31–40 lat. Kolejne grupy wiekowe przedstawiają się następująco: 51–60 lat – 108 osób (11,36%), 61–70 lat – 108 (4,84%). W kategorii wiekowej 71–80 lat było 6 osadzonych, a 81–90 lat – 2 więźniów.

Najwięcej osadzonych (719 skazanych – 43,79% ogółu więźniów) dopuściło się czynu przestępczego przeciwko mieniu – najczęściej były to czyny typu przywłaszczenie mienia, kradzieże, włamania, oszustwa oraz rozboje. 278 osób (16,93%) zostało skazanych z Kodeksu wykroczeń. 143 osadzonych (8,71%) naruszyło normę prawną odnoszącą się do ochrony życia i zdrowia (w tym 53 osoby dopuściły się zabójstwa). 104 osoby (6,52%) popełniły przestępstwo przeciwko rodzinie (znęcanie – 64, alimenty – 43), 88 osób (5,31%) przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, a 67 – przeciwko wymiarowi sprawiedliwości.

Co trzeci skazany (290 więźniów) odbywał karę w wymiarze do 1 roku. Wobec 358 osób (41,29%) Sądy orzekły karę pozbawienia wolności w wymiarze od 1 roku do 3 lat. Wyższe wymiary kar objęły: 99 więźniów w wymiarze od 3 do 5 lat, 69 w wymiarze od 5 do 10 lat, 32 w wymiarze od 10 do 15 lat. Na 25 lat pozbawienia wolności zostało skazanych 14 osób, a dożywotne pozbawienie wolności zostało orzeczone wobec 5 osadzonych.

⁸ Opracowana na podstawie informacji uzyskanych od kpt. T. Brzezińskiego, z-cy kierownika Działu Ewidencji (dane na dzień 20 stycznia 2017 r.).

⁹ Pojemność Aresztu Śledczego w Kielcach na koniec roku wynosiła 1.022 (czasowe zmniejszenie pojemności o 60 z uwagi na prace remontowe).

Status prawny, predyspozycje osobowościowe, wiek osadzonego, charakter popełnionego przestępstwa oraz różne inne czynniki implikują charakter prowadzonych wobec niego oddziaływań. W przypadku osoby tymczasowo aresztowanej priorytetem jest zapewnienie prawidłowego toku postępowania karnego, wobec osoby skazanej zaś – prowadzenie oddziaływań resocjalizujących. Młodociani odbywają karę w systemie programowanego oddziaływania, pozostałym skazanym system ten się proponuje. Więźniowie uzależnieni oraz zaburzeni psychicznie kierowani są do odpowiedniego oddziału terapeutycznego. Skazani zakwalifikowani do zakładu karnego (ZK) typu zamkniętego uczestniczą w oddziaływaniach penitencjarnych realizowanych wewnątrz jednostki, natomiast osadzeni odbywający karę w warunkach ZK typu półotwartego bądź otwartego mogą uczestniczyć w zajęciach kulturalno-oświatowych, sportowych, terapeutycznych, odbywających się poza jednostką penitencjarną.

Do uniwersalnych oddziaływań stosowanych wobec wszystkich osób przebywających w jednostce penitencjarnej należy m.in. przeciwdziałanie wzajemnej demoralizacji, negatywnym wpływom podkultury przestępczej, występowaniu zachowań agresywnych, samoagresji oraz różnym rodzajom uzależnień¹⁰.

2.3. ODDZIAŁYWANIA „KODEKSOWE”

Kodeks karny wykonawczy (art. 67 § 3)¹¹ stanowi, iż w oddziaływaniu na skazanych uwzględnia się przede wszystkim pracę (sprzyjającą zdobywaniu odpowiednich kwalifikacji zawodowych), nauczanie, zajęcia kulturalno-oświatowe i sportowe, podtrzymywanie kontaktów z rodziną i światem zewnętrznym oraz środki terapeutyczne.

Praca

Rola pracy w warunkach izolacji jest szczególna i polega nie tylko na zagospodarowaniu czasu osoby pozbawionej wolności czy zapobieganiu beczynności. Praca daje często możliwość zdobycia kwalifikacji zawodowych niezbędnych do podjęcia zatrudnienia, ale także uczy legalnego zdobywania pieniędzy, współpracy z innymi, odpowiedzialności i punktualności oraz szeregu innych umiejętności niezbędnych do życia zgodne-

¹⁰ Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 sierpnia 2013 r. w sprawie sposobów prowadzenia oddziaływań penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach, § 7 (Dz.U. nr 151, poz. 1469 z późn. zm.).

¹¹ Dz.U. nr 90, poz. 557 z późn. zm.

go z normami społecznymi po wyjściu z więzienia. Wykonywanie pracy w czasie pobytu w izolacji jest czynnikiem sprzyjającym readaptacji społecznej osób pozbawionych wolności oraz sprzyja osiągnięciu stabilizacji życiowej po odbyciu kary. Praca skazanych wiąże się także ze społecznym poczuciem sprawiedliwości.

Zgodnie z Kodeksem karnym wykonawczym praca stanowi najistotniejszy środek resocjalizacji osadzonych, dlatego też Służba Więzienna sukcesywnie podejmuje różnorodne działania, aby do pracy skierować jak największą liczbę skazanych. Proces ten został znacznie przyspieszony wraz z ogłoszeniem rządowego programu „Praca Więźniów”¹².

Projekt składa się z trzech filarów¹³. Pierwszy dotyczy budowy 40 hal produkcyjnych w jednostkach penitencjarnych lub w ich pobliżu w ciągu najbliższych 8 lat (2016–2023). Całkowity koszt tej inwestycji wyniesie 105 mln zł. Pieniądze na ten cel pochodzą będą z Funduszu Aktywizacji Zawodowej Skazanych oraz Rozwoju Przywzięziennych Zakładów Pracy¹⁴. Środki na fundusz gromadzone są z potrąceń z wynagrodzeń skazanych. W drugim filarze przewiduje się rozszerzenie zakresu możliwości nieodpłatnej pracy więźniów na rzecz samorządów. Obecnie więźniowie mogą wykonywać przede wszystkim prace porządkowe. Wprowadzenie nowej regulacji pozwoli samorządom na uzyskanie wsparcia więźniów przy wykonywaniu wszelkich zadań samorządu, o ile będą je wykonywały podmioty wskazane w odpowiednim przepisie. Skazanemu nie będzie przysługiwało wynagrodzenie za pracę na cele społeczne na rzecz podmiotów, dla których organ gminy, powiatu lub województwa jest organem założycielskim, na rzecz państwowych lub samorządowych jednostek organizacyjnych albo na rzecz spółek prawa handlowego z wyłącznym udziałem Skarbu Państwa lub gminy¹⁵. Trzeci obszar zmian dotyczy

¹² Program został ogłoszony 27 kwietnia 2016 r. przez wiceministra sprawiedliwości Patryka Jakiego oraz Dyrektora Generalnego Centralnego Zarządu Służby Więziennej gen. Jacka Kitlińskiego na konferencji prasowej w Ministerstwie Sprawiedliwości.

¹³ Internetowa Strona Centralnego Zarządu Służby Więziennej (www.czsw.gov.pl), zakładka „Program Pracy Więźniów”.

¹⁴ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 stycznia 2012 r. w sprawie Funduszu Aktywizacji Zawodowej Skazanych oraz Rozwoju Przywzięziennych Zakładów Pracy (Dz.U. 2012 poz. 103 z późn. zm.).

¹⁵ Ustawa z dnia 15 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy – podpisana została przez Prezydenta RP Andrzeja Dudę 23 stycznia 2017 r.; ustawa wejdzie w życie po 30 dniach od opublikowania w Dzienniku Ustaw.

wprowadzenia większych ulg dla przedsiębiorców, którzy zatrudniają więźniów. W wyniku nowelizacji art. 125 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego nastąpi zwiększenie wysokości potrącenia z wynagrodzenia za pracę z 25% do 45% z przeznaczeniem tego potrącenia na cele Funduszu Aktywizacji Zawodowej Skazanych oraz Rozwoju Przywiąziennych Zakładów Pracy¹⁶. Zmiana ta umożliwi przedsiębiorcom uzyskanie większego, 40-procentowego (aktualnie wynosi on 20%) ryczału z tytułu zatrudnienia więźniów.

Personel Aresztu Śledczego w Kielcach przywiązuje bardzo dużą wagę do zatrudnienia skazanych. Od lat sukcesywnie podejmowane są działania mające na celu objęcie tą formą oddziaływań jak największej liczby osadzonych (tabela 1.). W latach 2013–2015 pracował jedynie co szósty skazany (151–162 osoby). Zdecydowana poprawa wystąpiła w kolejnym roku. Na dzień 31 grudnia 2016 roku pracowało 257 skazanych (30,14%). Ów dynamiczny wzrost nie byłby możliwy bez sprzyjającego klimatu spowodowanego programem „Praca Więźniów”.

Tabela 1. Zatrudnienie skazanych w Areszcie Śledczym w Kielcach w latach 2013–2016¹⁷

	12.31.2013	12.31.2014	12.31.2015	12.31.2016
Liczba zatrudnionych	162	151	162	257
Powszechność zatrudnienia (%)	16,40%	15,62%	16,70%	30,14%

Źródło: Dane Aresztu Śledczego w Kielcach. Opracowanie własne.

W roku 2016 wyraźnemu zwiększeniu uległo zewnętrzne odpłatne zatrudnienie (styczeń – 20, grudzień – 55). Areszt Śledczy nawiązał współpracę z kolejnym kontrahentem – firmą recyklingową z Piekoszo-
wa, która zatrudniła 20 skazanych. Drugim pracodawcą, zatrudniającym podobną liczbę więźniów (19), jest firma poligraficzna z Kielc – tutaj współpraca trwa od wielu lat. Kolejni pracodawcy dali zatrudnienie

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w sprawozdaniach: A. Marczewski, *Powszechność zatrudnienia w Areszcie Śledczym w Kielcach, stan ewidencyjny na dzień 31.12.2013*, Kielce 2014, s. 1; Idem, *Powszechność zatrudnienia w Areszcie Śledczym w Kielcach, stan ewidencyjny na dzień 31.12.2014*, Kielce 2015, s. 1; por. J. Ciopiński, *Powszechność zatrudnienia w Areszcie Śledczym w Kielcach, stan ewidencyjny na dzień 31.12.2015*, Kielce 2016, s. 1; K. Barucha, *Powszechność zatrudnienia w Areszcie Śledczym w Kielcach, stan ewidencyjny na dzień 31.12.2016*, Kielce 2017, s. 1.

łącznie 16 skazanym (firma produkująca okna, meble oraz dwie instytucje gospodarki budżetowej: Carpatia i Pomerania)¹⁸.

Przy pracach pomocniczych i porządkowych znalazło pracę łącznie 45 osadzonych (warsztat remontowy – 15, kuchnia – 14, pralnia – 4, grupa porządkowa – 4, warsztat samochodowy – 2, magazyn mundurowy – 2 oraz pojedyncze zatrudnienie w magazynie żywnościowym, bibliotece, radiowęźle i introligatorni)¹⁹.

5 skazanych pracowało nieodpłatnie na rzecz zewnętrznych instytucji państwowych oraz instytucji pożytku publicznego²⁰.

Do grona kontrahentów niebawem dołączy także Poczta Polska. Na mocy porozumienia zawartego pomiędzy Służbą Więzienną a Poczta Polska planuje się zatrudnienie 500 więźniów przy sortowaniu przesyłek pocztowych (w przypadku AŚ Kielce będzie to grupa 10 skazanych).

Dalszy znaczący wzrost zatrudnienia więźniów mógłby nastąpić w przypadku stworzenia miejsc pracy dla skazanych zakwalifikowanych do odbywania kary pozbawienia wolności w warunkach zakładu karne-go typu zamkniętego. Administracja Aresztu prowadzi zaawansowane rozmowy z zewnętrznym kontrahentem, który widzi możliwość uruchomienia produkcji w hali, wybudowanej wewnątrz jednostki. Jej budowa może nastąpić w 2018 roku. Planuje się, że znajdzie w niej zatrudnienie ok. 80 skazanych.

Nauczanie

W jednostkach penitencjarnych prowadzi się nauczanie obowiązkowe w zakresie szkoły podstawowej i gimnazjum, a także umożliwia się nauczanie w zakresie ponadgimnazjalnym oraz na kursach zawodowych (art. 130 § 1 k.k.w.). Za zgodą dyrektora AŚ/ZK skazani mogą także uczyć się w szkołach poza obrębem jednostki penitencjarnej, jeśli spełniają wymagania obowiązujące w oświacie publicznej, zachowują się poprawnie oraz nie zagrażają porządkowi prawnemu (art. 131 § 1 k.k.w.). W polskich więzieniach funkcjonuje 18 Centrów Kształcenia

¹⁸ K. Barucha, 2017, op. cit., s. 5.

¹⁹ K. Barucha, *Dzienny raport stanu zatrudnionych na dzień 31.12.2016 r.* Kielce 2016, s. 1.

²⁰ Ibidem, s. 1.

Ustawicznego w 20 jednostkach penitencjarnych, które każdego roku generują 3380 miejsc dla skazanych-uczników²¹.

Areszt Śledczy nie posiada szkoły na swoim terenie. Skazani zainteresowani podjęciem nauki kierowani są do szkół przywieziennych funkcjonujących w innych jednostkach penitencjarnych. W okręgu krakowskim, do którego należy kielecki areszt, działa szkoła w Zakładzie Karnym w Nowym Wiśniczu.

W Areszcie Śledczym realizowane były i są kursy i szkolenia zawodowe oraz programy aktywizacji zawodowej finansowane z Funduszu Pomocy Postpenitencjarnej ze środków Unii Europejskiej oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego.

W ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007–2013 („Cykl szkoleniowo-aktywizacyjny służący podniesieniu kwalifikacji zawodowych osób pozbawionych wolności oraz przygotowaniu ich do powrotu na rynek pracy po zakończeniu odbywania kary pozbawienia wolności”) 45 kursami, szkoleniami czy programami aktywizacji zawodowej objęto łącznie 438 osadzonych (zarówno mężczyźni, jak i kobiety). Organizowane były m.in. kursy brukarza, technologa robót wykończeniowych w budownictwie, hydraulika, monter instalacji sanitarnych, fryzjera, obsługi komputera i projektowania stron internetowych, stylisty paznokci, florysty.

W ubiegłym roku w Areszcie zrealizowano 2 kursy w ramach Programu Operacyjnego Wiedza-Edukacja-Rozwój (PO WER)²². 24 skazanych objętych zostało kursem „Technolog robót wykończeniowych”, w ramach którego odbyły się szkolenia z zakresu aktywizacji zawodowej oraz pierwszej pomocy przedmedycznej.

Kurs „Stylizacja paznokci” dla 8 kobiet sfinansowany został z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej.

Zajęcia kulturalno-oświatowe

W czasie wolnym od pracy, nauki, zajęć terapeutycznych czy zajęć wynikających z programów resocjalizacji w placówkach penitencjarnych organizuje się zajęcia kulturalno-oświatowe, w tym kształtujące postawy oby-

²¹ A. Leńczuk, *Sprawozdanie z zagadnień penitencjarnych, referat wygłoszony na odprawie służbowej Centralnego Zarządu Służby Więziennej*, Popowo, 2 marca 2016 r.

²² Udział Służby Więziennej w realizacji projektu w ramach Programu Operacyjnego Wiedza-Edukacja-Rozwój 2014–2010 (PO WER) – prezentacja zamieszczona na stronie internetowej Centralnego Zarządu Służby Więziennej: www.czsw.gov.pl, zakładka penitencjarna (dostęp – 30.01.2017).

watelskie i patriotyczne. Ich celem jest zagospodarowanie czasu wolnego osadzonych oraz wdrażanie do prospołecznych form aktywności poprzez: a) rozwijanie zainteresowań, b) rozbudzenie potrzeby kontaktu z kulturą, c) nabywanie umiejętności współpracy w grupie²³. Zajęcia te realizuje się w sposób zorganizowany, zaplanowany i najczęściej w porozumieniu z pozawięziennymi podmiotami, których profil aktywności zgodny jest z oddziaływaniami penitencjarnymi oraz readaptacją skazanych²⁴.

Kielecka jednostka dysponuje 14 świetlicami do zajęć kulturalno-oświatowych, w których znajdują się podręczne punkty biblioteczne oraz bieżąca prasa, centralną biblioteką i radiowęzłem. W areszcie regularnie organizowane są konkursy wiedzy. Osadzeni systematycznie otrzymują krzyżówki. Od 1993 r. z inicjatywy J. Tusznió realizowany jest program oddziaływań z zakresu kultury i sztuki pt. „Sztuka za Kratą”.

W 2016 roku dla osadzonych zorganizowano wiele imprez masowych, w tym:

- a) 7 wystaw: „Ptaki i przyroda naszego regionu” (we współpracy z Muzeum Historii Kielc), „Kielce w PRL-u oraz Kielce w panoramie”, „W kręgu Chasydów”, „Jan Karski – człowiek pokoju”, „Mistrzowie z Kielc” (wystawa fotograficzna poświęcona czołowemu polskiemu i europejskiemu zespołowi w piłce ręcznej Vive Tauron Kielce), „Obudź w sobie kobiecość” (fotograficzna relacja z realizacji programu readaptacji adresowanego do skazanych kobiet), „Nazistowski Obóz Koncentracyjny Auschwitz-Birkenau”,
- b) 4 koncerty, w tym m.in.: poezji śpiewanej, występ w wykonaniu uczniów Państwowej Szkoły Muzycznej II st. w Kielcach, pieśni patriotycznych i obywatelskich, chóru studentów Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach,
- c) prelekcje pracownika kieleckiej delegatury Instytutu Pamięci Narodowej: „Armia Krajowa”, „Żołnierze Wyklęci”, „Rzeź wołyńska” oraz spotkania edukacyjne z pracownikiem Muzeum Historii Kielc (w ramach programu resocjalizacyjnego „Patrioci”), Ośrodka Myśli Patriotycznej i Obywatelskiej oraz mediatorem ze Świętokrzyskiego Centrum Profilaktyki i Edukacji w Kielcach,

²³ Zarządzenie Nr 19/16 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 14 kwietnia 2016 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia i organizacji pracy penitencjarnej oraz zakresów czynności funkcjonariuszy i pracowników działów penitencjarnych i terapeutycznych oraz oddziałów penitencjarnych, § 7.

²⁴ Por. art. 38 k.k.w.

- d) 8 wyjazdów edukacyjnych do Muzeum Historii Kielc, Ośrodka Myśli Patriotycznej i Obywatelskiej w Kielcach, Muzeum Wsi Kieleckiej w Tokarni, Żydowskiego Muzeum „Galicja” w Krakowie, Muzeum Narodowego w Kielcach, Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN w Warszawie, Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu, Muzeum Powstania Warszawskiego,
- e) inne wydarzenia, jak: udział skazanych w Wielkiej Orkiestrze Świątecznej Pomocy, sprzątanie cmentarza, spotkanie wigilijne czy wizyty skazanych w Muzeum Zabawek i Zabawy oraz w Teatrze Lalki i Aktora „Kubuś” (w ramach uczestnictwa w programach readaptacyjnych).

Zajęcia z zakresu wychowania fizycznego i sportu

Oddziaływania z zakresu wychowania fizycznego i sportu mają na celu przede wszystkim promowanie zdrowego trybu życia i potrzeby rekreacji fizycznej. Organizuje się je w formie indywidualnej lub grupowej, w wyznaczonych na terenie zakładu karnego pomieszczeniach, halach sportowych oraz boiskach i innych miejscach na wolnym powietrzu, wyposażonych w tablice informacyjne określające zasady bezpiecznego użytkowania urządzeń i sprzętu sportowego, a także w obiektach sportowych zlokalizowanych poza zakładem karnym. Oddziaływania te przybierają formę ćwiczeń ogólnorozwojowych, gier zespołowych, gier i ćwiczeń ruchowych oraz zajęć rekreacyjnych²⁵.

Areszt dysponuje dwoma boiskami sportowymi. Większość placów spacerowych wyposażona jest w stoły do tenisa stołowego oraz kosze do gry w koszykówkę. W niektórych oddziałach mieszkalnych są salki gimnastyczne. Aktualnie realizowany jest projekt wyposażania placów spacerowych w outdoorowe urządzenia do ćwiczeń fizycznych.

Podtrzymywanie kontaktów z rodziną i światem zewnętrznym

Skazanym umożliwia się utrzymywanie więzi z rodziną oraz innymi osobami bliskimi poprzez widzenia, korespondencję, rozmowy telefoniczne, paczki i przekazy pieniężne²⁶. Inicjowane są także kontakty z podmiotami uczestniczącymi w wykonywaniu orzeczeń oraz pomagającymi w społecznej readaptacji skazanych (stowarzyszenia, fundacje, organizacje, in-

²⁵ Por. Zarządzenie Nr 19/16 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej..., §§ 7, 14, 15.

²⁶ Art. 105 § 1 k.k.w.

stytucje, kościoły, związki wyznaniowe i inne osoby godne zaufania)²⁷. Osoby odbywające karę po raz pierwszy oraz recydywiści penitencjarni przebywający w warunkach typu zamkniętego uprawnieni są do dwóch widzeń w miesiącu trwających po 60 minut. Okolicznościami zwiększającymi limit widzeń są m.in.: awans do warunków typu półotwartego i otwartego, młody wiek (do ukończenia 21 r.ż.), sprawowanie stałej pieczy nad dzieckiem do lat 15. Nie limituje się czasu trwania widzenia, liczby osób uczestniczących w widzeniu oraz nie nadzoruje się widzeń skazanych z obrońcą lub pełnomocnikiem (będącym adwokatem lub radcą prawnym), a w przypadku obcokrajowców – z urzędnikiem konsularnym. Ponadto skazani mogą być nagradzani widzeniem dłuższym niż 60 minut bądź dodatkowym, widzeniem bez osoby dozorującej, widzeniem bez osoby dozorującej w oddzielnym pomieszczeniu, widzeniem bez dozoru, poza obrębem zakładu karnego z osobą najbliższą lub osobą godną zaufania jednorazowo do 30 godzin. Dyrektor może nagrodzić skazanego zezwoleniem na opuszczenie jednostki bez dozoru na okres do 14 dni (art. 138 § 8 k.k.w.) lub też zezwolić mu na opuszczenie zakładu karnego (w miarę potrzeby pod konwojem funkcjonariusza SW lub innej osoby godnej zaufania) na okres do 5 dni w sytuacjach szczególnie ważnych dla skazanego w trybie art. 141 a k.k.w. O liczbie widzeń przysługujących tymczasowo aresztowanym decyduje organ dysponujący.

Każdy skazany ma prawo do codziennego korzystania na własny koszt z samoinkasującego aparatu telefonicznego (do 5 minut), znajdującego się w każdym oddziale mieszkalnym. Z tej formy komunikacji od 1 lipca 2015 roku mogą także korzystać osoby tymczasowo aresztowane – pod warunkiem uzyskania zgody prokuratora lub innego organu, w dyspozycji którego pozostaje tymczasowo aresztowany (kontakt z obrońcą)²⁸.

Pod koniec 2014 r. wprowadzona została możliwość kontaktu skazanych z osobami bliskim przy pomocy komunikatora Skype. W pomieszczeniu ze stanowiskiem komputerowym osadzeni mają możliwość korzystania ze stron internetowych w ramach Biuletynu Informacji Publicznej.

Personel nie limituje osadzonym korespondencji zarówno wychodzącej, jak i przychodzącej. Nadmienić należy, iż podlega ona nadzorowi, a w szczególnych przypadkach cenzurze.

²⁷ Art. 38 k.k.w.

²⁸ Art. 217c k.k.w.

Oddziaływania terapeutyczne

W Areszcie Śledczym w Kielcach funkcjonują dwa oddziały terapeutyczne: oddział dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo oraz dla skazanych uzależnionych od środków odurzających lub psychotropowych.

Oddziaływania wobec skazanych zakwalifikowanych do systemu terapeutycznego uwzględniają w szczególności potrzebę zapobiegania pogłębianiu się patologicznych cech osobowości, przywracania równowagi psychicznej oraz kształtowania zdolności do współżycia społecznego i przygotowania do samodzielnego życia (art. 97 § 1 k.k.w.)²⁹.

W pracy ze skazanymi z zaburzeniami psychicznymi oraz z upośledzonymi umysłowo realizuje się specjalistyczne oddziaływania indywidualne, grupowe, terapię zajęciową oraz ergoterapię³⁰.

Formy indywidualne to w szczególności rozmowy psychologiczne służące emocjonalnemu odreagowaniu, wspieraniu w sytuacjach kryzysowych, ale także rozmowy wychowawcze, uczące konstruktywnych sposobów rozwiązywania sytuacji problemowych oraz zasad współżycia społecznego. Grupowe oddziaływania mają charakter psychoedukacyjny, psychoprofilaktyczny oraz treningowy.³¹

Terapia zajęciowa odbywa się w formie zajęć stolarskich, introligatorskich oraz modelarskich. Z kolei na ergoterapię składają się zajęcia kulinarne i prace porządkowe³².

Oddziaływania terapeutyczne wobec skazanych uzależnionych od substancji psychoaktywnych trwają 6 miesięcy. Program psychoterapii uzależnienia składa się z trzech etapów. Zajęcia mają charakter indywidualny i grupowy (grupy zadaniowe i treningowe, wykłady)³³.

W czasie wstępnego etapu terapii uzależnionego konfrontuje się z własnym problemem, buduje się motywację do leczenia oraz przygotowuje do dalszego leczenia.

²⁹ Dz.U. 1997 nr 90, poz. 557 z późn. zm.

³⁰ H. Kopacz, *Oddziaływania terapeutyczne wobec skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo w AŚ Kielce*, (w:) S. Bębas (red.), *Szanse i zagrożenia resocjalizacji penitencjarnej*, Kielce 2012, s. 217.

³¹ Ibidem, s. 217–218.

³² Ibidem, s. 218–219.

³³ Czekaj K., *Psychoterapia uzależnień narkomanów odbywających karę pozbawienia wolności*, (w:) „Zeszyty Wszechnicy Świętokrzyskiej”, 2003, nr 17, s. 123–124.

Etap drugi to intensywna i pogłębiona faza leczenia odwykowego. Poprzez regularne uczęszczanie do kolejnej grupy terapeutycznej i pracę z terapeutą indywidualnym uzależniony identyfikuje rozmiary szkód zdrowotnych, psychologicznych, społecznych i osobistych (duchowych), rozpoznaje i rozbraja psychologiczne mechanizmy uzależnienia. Jest to najboleśniejszy etap terapii uzależnionego, gdyż uczy się on akceptować swoją nową tożsamość (ja – narkoman) oraz uświadamia sobie bezsilność wobec środków zmieniających nastrój. Do głosu dochodzą latami wypierane i zagłuszane emocje. Uzależniony zyskuje świadomość krzywd, jakie wyrządził sobie, najbliższym i ludziom ze swojego dalszego otoczenia.

Praca nad nawrotami jest trzecim i ostatnim etapem terapii. Uzależniony uczy się rozpoznawać sygnały ostrzegawcze zwiastujące nawrót choroby oraz poznaje techniki radzenia sobie z nimi. Trenuje umiejętności potrzebne do trzeźwego życia. Ostatnim tematem jest opracowanie planu dalszego zdrowienia, realizowanego po opuszczeniu oddziału terapeutycznego oraz po wyjściu na wolność³⁴.

2.4. ODDZIAŁYWANIA PENITENCJARNE

Spektrum oddziaływań realizowanych wobec osadzonych przez funkcjonariuszy i pracowników cywilnych Działu Penitencjarnego jest bardzo szerokie. Oprócz realizacji wcześniej opisanych działań (jak: praca, nauczanie, zajęcia kulturalno-oświatowe, sportowe itd.) są oni zobowiązani także do: a) realizacji programów resocjalizacji i przygotowania do readaptacji społecznej skazanych, b) utrzymywania współpracy z podmiotami, o których mowa w art. 38 § 1 k.k.w.³⁵, c) realizacji zadań związanych z opieką psychologiczną i oddziaływaniami psychokorekcyjnymi oraz d) pomocy postpenitencjarnej³⁶.

³⁴ Por.: J. Woźniak, Z. Grzesiak, W. Latkowski, K. Czekaj, *Program psychoterapii uzależnienia Działu Terapeutycznego dla Skazanych Uzależnionych od Środków Odurzających lub Psychotropowych Aresztu Śledczego w Kielcach*, Kielce 2003.

³⁵ Są to m.in. stowarzyszenia, fundacje, organizacje oraz instytucje, jak również kościoły i inne związki wyznaniowe oraz osoby godne zaufania, uczestniczące w wykonywaniu kary pozbawienia wolności.

³⁶ Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 sierpnia 2013 r. w sprawie sposobów prowadzenia oddziaływań penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach z późn. zm..., § 3, pkt 4.

Programy resocjalizacji

Uwzględniając potrzebę korekcji deficytów, które stanowiły przyczyny popełnionych przez skazanych przestępstw, wyodrębnia się grupy osadzonych ze względu na wspólne potrzeby prokryminalne i obejmuje się je adekwatnymi programami resocjalizacji³⁷. Są to oddziaływania koncentrujące się wokół następujących obszarów problemowych: 1) agresja i przemoc, 2) uzależnienie i nadużywanie alkoholu lub używanie narkotyków, 3) prokryminalne postawy, 4) aktywizacja zawodowa i promocja zatrudnienia, 5) umiejętności społeczne i poznawcze, 6) integracja rodzin i 7) negatywne skutki izolacji (w szczególności w przypadku skazanych odbywających kary długoterminowe)³⁸.

W ubiegłym roku w AŚ w Kielcach zrealizowano 18 programów readaptacyjnych, w których wzięło udział łącznie 495 skazanych. W zakresie przeciwdziałania agresji i przemocy programem „Duluth” objęto 6 skazanych. W Treningu Zastępowania Agresji (odbyło się 7 edycji) uczestniczyło 87 osadzonych.

W obszarze przeciwdziałania uzależnieniom funkcjonariusze Działu Penitencjarnego przeprowadzili 4 programy koncentrujące się na profilaktyce nikotynowej, alkoholowej, narkotykowej lub całościowo traktujące to zagadnienie. W oddziaływaniach tych uczestniczyło łącznie 34 skazanych.

Programem z zakresu aktywizacji zawodowej i promocji zatrudnienia objęto 20 osadzonych (odbyły się dwie edycje programu).

Najciekawszą ofertę programową przygotowano w obszarze kształtowania umiejętności społecznych i poznawczych osadzonych. Były to programy:

- „Komunikacja interpersonalna” (9 absolwentów),
- „Zochrim” (programem mającym na celu przeciwdziałanie przejawom antysemityzmu i nietolerancji, aktom ksenofobii i agresji objęto 191 osadzonych),
- „Patrioci” (kształtowanie postaw patriotycznych, program realizowany w oparciu o dorobek i zbiory muzealne Ośrodka Myśli Patriotycznej i Obywatelskiej w Kielcach, Muzeum Historii Kielc, Muzeum Narodowego w Kielcach, Muzeum Powstania Warszawskiego w Warszawie) – 36 osadzonych,

³⁷ Zarządzenie Nr 19/16 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej..., § 3.

³⁸ Ibidem, § 4.

- wielomodułowy program resocjalizacyjny pt. „Readaptacja rodzinna i społeczna osób opuszczających zakłady karne” (program realizowany był we współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie, objął on 10 skazanych),
- „Stop wykluczeniu – przyszłość w moich rękach” (program adresowany do skazanych zagrożonych bezdomnością, jego celem jest wyposażenie beneficjentów w umiejętności poznawcze minimalizujące ryzyko wykluczenia społecznego; program realizowany był przez członków Stowarzyszenia „Nadzieja Rodzinie” i objął 55 skazanych),
- Warsztaty aktywnego poszukiwania pracy zorganizowane we współpracy z OHP i PUP dla 17 skazanych,
- „Obudź w sobie kobiecość” (program resocjalizacyjny, złożony z cyklu edukacyjnych spotkań i warsztatów z udziałem prawników, lekarza, psychologa, mający na celu wskazanie możliwości zmiany stylu życia, program opracowany został przez Prezes Stowarzyszenia Bezpieczny Dom w Kielcach, objęto nim 10 skazanych kobiet),
- „Tworzenie Gazetki Więziennej” (4 skazanych redagowało gazetkę „Z tej strony”, ukazującą się co miesiąc).

W obszarze integracji rodzin skazani uczestniczyli w programach „Radość w rodzinie” (realizacja w Muzeum Zabawek i Zabawy) i „Teatr, Mama, Tata i Ja” (realizacja w Teatrze Lalki i Aktora „Kubuś” w Kielcach). Konwencja zajęć w obu przypadkach była taka sama. Osadzeni mieli możliwość umacniania więzi rodzinnych z ich „wolnościowymi” partnerami/partnerkami i dziećmi w scenerii muzeum bądź teatru. Animatorami zajęć byli pracownicy wspomnianych instytucji kulturalnych. Zajęciami tymi objęto łącznie 8 osadzonych.

14 skazanych uczestniczyło w programie z zakresu udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej³⁹.

Współpraca z podmiotami, o których mowa w art. 38 § 1 k.k.w.

Resocjalizacyjne efekty pracy funkcjonariuszy nie byłyby tak zadowalające, gdyby nie wsparcie różnych instytucji, placówek czy tzw. osób godnych zaufania w zakresie readaptacji skazanych. Otwarcie na zewnętrzne otoczenie i współdziałanie w trudzie naprawy skazanych jest jednym z ważnych priorytetów w obszarze oddziaływań penitencjarnych.

³⁹ Na podstawie informacji uzyskanej od mjr Agnieszki Pytlańskiej, Zastępcy Kierownika Działu Penitencjarnego.

Areszt Śledczy współpracuje bądź współpracował z różnymi podmiotami, o których mówi art. 38 k.k.w., w takich obszarach, jak: a) opieka duszpasterska czy religijna (są to różne kościoły, Towarzystwo Biblijne, Wyższe Seminarium Duchowne), b) pomoc terapeutyczna (np. Świętokrzyskie Centrum Profilaktyki i Edukacji, Klub Abstynenta), c) oddziaływania kulturalno-oświatowe (Biuro Wystaw Artystycznych, muzea, grupy artystyczne), d) praca (kontrahenci prywatni, instytucje państwowe i samorządowe), e) realizacja programów readaptacyjnych (Ośrodek Myśli Patriotycznej i Obywatelskiej, Muzeum Zabawek i Zabawy, Teatr Lalki i Aktora „Kubuś”, Stowarzyszenie „Bezpieczny Dom” i in.), f) edukacja i szkolenia (Zakład Doskonalenia Zawodowego, Urząd Pracy), g) przygotowywanie skazanego do zwolnienia (zawodowy kurator sądowy przy Sądzie Rejonowym w Kielcach)⁴⁰. Łącznie w ubiegłym roku Areszt Śledczy współpracował z ok. 60 podmiotami.

Opieka psychologiczna i oddziaływania psychokorekcyjne

Oddziaływania psychologiczne przybierają postać psychoedukacji, poradnictwa, interwencji kryzysowych. Mają one na celu w szczególności przezwyciężanie negatywnych następstw izolacji więziennej, zapobieganie zachowaniom zakłócającym procesy wychowawcze oraz przygotowanie osadzonych do korzystania z oddziaływań resocjalizacyjnych⁴¹.

Psycholodzy w ramach oddziału penitencjarnego realizują także oddziaływania terapeutyczne w formie tzw. Krótkiej Interwencji oraz Terapii Krótkoterminowej⁴². Ma to miejsce w przypadku, gdy skazany-uzależniony nie może zostać umieszczony we właściwym oddziale terapeutycznym (OT) z uwagi na stosunkowo bliski koniec kary i odległy termin przyjęcia go do OT. W tym przypadku Komisja Penitencjarna kieruje takiego osadzonego do systemu terapeutycznego poza oddziałem terapeutycznym.

Zazwyczaj to na psychologach spoczywa także obowiązek przygotowania do terapii skazanego skierowanego do oddziału terapeutycznego, jak również utrwalania jej efektów⁴³.

⁴⁰ Na podstawie informacji uzyskanej od mjr. J. Tusznio, Kierownika Działu Penitencjarnego.

⁴¹ Zarządzenie Nr 19/16 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej... § 69.

⁴² Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 sierpnia 2013... § 21.

⁴³ Ibidem, § 85.

Pomoc postpenitencyjna

Pomocy postpenitencyjnej udziela się w zakresie określonym w art. 41, art. 165 § 4, art. 166, art. 167a § 3 i 6 k.k.w. oraz w przepisach regulujących wykorzystanie środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencyjnej.

W całym 2016 roku 908 osadzonym udzielono łącznie 1247 różnych form pomocy postpenitencyjnej na łączną kwotę 78 325,59 zł⁴⁴.

W uzasadnionych przypadkach, na wniosek skazanego, Komisja Penitencyjna może zastosować rozwiązanie, o którym mówi art. 164 k.k.w. (ustalenie tzw. okresu przygotowania skazanego do zwolnienia). Okres 6 miesięcy przed przewidywanym warunkowym zwolnieniem lub przed wykonaniem kary stanowi czas niezbędny do przygotowania osadzonego do odnalezienia się na wolności, służący m.in. do nawiązania kontaktu z kuratorem sądowym, stowarzyszeniami, fundacjami, organizacjami oraz instytucjami, których celem jest pomoc w społecznej readaptacji skazanych.

Inne aspekty pracy penitencyjnej

Ramy artykułu nie pozwalają na omówienie pozostałych aspektów oddziaływań penitencyjnych, które służą szeroko rozumianej prewencji przestępczości. Warto jednak chociaż o nich wspomnieć. Są to działania polegające m.in. na:

- 1) kierowaniu skazanych do właściwego systemu wykonywania kary;
- 2) kierowaniu skazanych do właściwych zakładów, a także do odpowiednich oddziałów w zakładach;
- 3) odpowiednim rozmieszczaniu skazanych w miejscach zakwaterowania, pracy i nauki;
- 4) organizowaniu grup wychowawczych i właściwym doborze grup wychowawczych do organizowanych zajęć;
- 5) umożliwianiu tworzenia zespołów skazanych;
- 6) wizytacji cel mieszkalnych, miejsc pracy i nauki skazanych;
- 7) egzekwowaniu realizacji przez skazanych obowiązków wynikających z Kodeksu karnego wykonawczego;
- 8) utrzymywaniu ze skazanymi stałych kontaktów wychowawczych i motywowaniu ich do realizacji zadań określonych w indywidual-

⁴⁴ A. Pytlańska, *Pomoc osobom pozbawionym wolności i zwalnianym z Aresztu Śledczego w Kielcach realizowana ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencyjnej w 2016 roku*, Kielce 2017.

- nym programie oddziaływania lub w indywidualnym programie terapeutycznym;
- 9) organizowaniu zajęć wzbudzających pożądaną aktywność skazanych;
 - 10) wdrażaniu skazanych do kształtowania poczucia odpowiedzialności, samokontroli i samodyscypliny;
 - 11) podawaniu, w uzasadnionych przypadkach, do wiadomości innych skazanych decyzji dyrektora lub decyzji albo opinii komisji penitencjarnej, w szczególności gdy są one wynikiem szczególnych osiągnięć i społecznie poświadczonych postaw lub rażąco negatywnych zachowań;
 - 12) stwarzaniu warunków sprzyjających utrzymywaniu pozytywnych stosunków międzyludzkich;
 - 13) stwarzaniu warunków sprzyjających zwracaniu się skazanych do przedstawicieli administracji zakładu z osobistymi prośbami, skargami, wnioskami i problemami;
 - 14) wskazywaniu społecznie akceptowanych sposobów rozwiązywania sytuacji konfliktowych;
 - 15) udzielaniu pomocy skazanym w sytuacjach konfliktowych;
 - 16) łagodzeniu antagonizmów i zapobieganiu występowaniu wzajemnych szykan w środowisku skazanych⁴⁵.

Istotną rolę w pracy penitencjarnej odgrywają również rozmowy wychowawcze, wiążące się z różnorodnymi aspektami pracy wychowawcy⁴⁶.

3. ZAKOŃCZENIE

Przedstawione przykłady działań personelu Aresztu Śledczego w Kielcach w zakresie prewencji przestępczości nie wyczerpują tak szerokiego zagadnienia. W artykule skoncentrowano się na penitencjarno-terapeutycznych aspektach omawianego problemu. Są to bowiem działania mające ambicję zmieniać osobowość więźnia poprzez pracę nad jego postawami oraz deficytami, które doprowadziły go do przestępstwa. Co więcej, oddziaływania te mają dawać więźniowi wiedzę oraz umiejętności do prospołecznego funkcjonowania po opuszczeniu zakładu karnego.

W procesie pozytywnej przemiany skazanego znaczenie mają także i inne czynniki, które z uwagi na ramy artykułu pominięto. Niewątpliwie

⁴⁵ Por. Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 sierpnia 2013... § 7, ust. 2.

⁴⁶ Por. Zarządzenie Nr 19/16 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej... § 37.

zalicza się do nich opieka duszpasterska. Poddanie osadzonego pewnym rygorom i obowiązkom jest ważne we wdrażaniu go do przestrzegania społecznych norm, zasad oraz wartości. Refleksja nad uwarunkowaniami resocjalizacji skłania ku pogładowi, że istotne znaczenie w tej kwestii ma trudna, często niedoceniana praca funkcjonariuszy Działu Ochrony. To ich działania stanowią warunek wstępny, konieczny do prowadzenia oddziaływań penitencjarnych.

Zarówno w środowisku naukowym, jak i wśród praktyków wciąż żywa jest dyskusja na temat możliwości resocjalizacji penitencjarnej. Wymownym tego dowodem jest chociażby książka *Sens i bezsens resocjalizacji penitencjarnej* autorstwa naukowca i praktyka – wieloletniego funkcjonariusza Służby Więziennej Henryka Machela. Polski system penitencjarny stanowi zbiór wewnętrznie spójnych i merytorycznie dopracowanych procedur, a kadra jest odpowiednio wykształcona i wszechstronnie przygotowana do pracy z osobami pozbawionymi wolności. Przyznać jednak należy, że proces resocjalizacji odbywający się w warunkach instytucji totalnej jest przedsięwzięciem skomplikowanym, wymagającym długofalowych oddziaływań oraz zapewnienia właściwych warunków optymalizujących jego realizację.

Powodzenie pracy penitencjarnej w dużej mierze zależy od optymalnych warunków lokalowych, autotelicznie zorientowanego personelu penitencjarnego, jego kreatywności i stałego rozwijania swoich kompetencji resocjalizacyjnych. Jednakże zaznaczyć trzeba, iż sukces resocjalizacji nie zależy tylko od samego personelu więziennego. Istotną rolę w tym względzie odgrywa system wsparcia dla skazanego opuszczającego jednostkę penitencjarną, zarówno ten instytucjonalny, jak i jego osobisty.

BIBLIOGRAFIA

1. Barucha K., *Dzienny raport stanu zatrudnionych na dzień 31.12.2016 r.*, Kielce 2016.
2. Barucha K., *Powszechność zatrudnienia w Areszcie Śledczym w Kielcach, stan ewidencyjny na dzień 31.12.2016*, Kielce 2017.
3. Cieślak M., *O węzłowych pojęciach związanych z sensem kary*, (w:) *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. 3, Warszawa 2012.
4. Ciopiński J., *Powszechność zatrudnienia w Areszcie Śledczym w Kielcach, stan ewidencyjny na dzień 31.12.2015*, Kielce 2016.
5. Czekaj K., *Psychoterapia uzależnień narkomanów odbywających karę pozbawienia wolności*, (w:) „Zeszyty Wszechnicy Świętokrzyskiej”, Kielce 2003, nr 17.
6. Feigel P., *Sprawozdanie z funkcjonowania Działu Kadr w 2016 roku*, Kielce 2017.
7. Foucault M., *Nadzorować i karać*, wyd. II, Warszawa 1998.

8. Kopacz H., *Oddziaływania terapeutyczne wobec skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo w AŚ Kielce*, (w:) S. Bębas (red.), *Szanse i zagrożenia resocjalizacji penitencjarnej*, Kielce 2012.
9. Marczewski A., *Powszechność zatrudnienia w Areszcie Śledczym w Kielcach, stan ewidencyjny na dzień 31.12.2013*, Kielce 2014.
10. Marczewski A., *Powszechność zatrudnienia w Areszcie Śledczym w Kielcach, stan ewidencyjny na dzień 31.12.2014*, Kielce 2015.
11. Leńczuk A., *Sprawozdanie z zagadnień penitencjarnych*, referat wygłoszony na odprawie służbowej Centralnego Zarządu Służby Więziennej, Popowo 2016.
12. *Prewencja*, <http://encyklopedia.pwn.pl/szukaj/prewencja.html> (dostęp – 23.01.2017).
13. Program Pracy Więźniów, www.czsw.gov.pl. (dostęp – 23.01.2017).
14. Pytłasińska A., *Pomoc osobom pozbawionym wolności i zwalnianym z Aresztu Śledczego w Kielcach realizowana ze środków Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w 2016 roku*, Kielce 2017.
15. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 stycznia 2012 r. w sprawie Funduszu Aktywizacji Zawodowej Skazanych oraz Rozwoju Przywieźiennych Zakładów Pracy z późn. zm. (Dz.U. 2012 poz. 103).
16. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 sierpnia 2013 r. w sprawie sposobów prowadzenia oddziaływań penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach z późn. zm., (Dz.U. nr 151, poz. 1469).
17. Udział Służby Więziennej w realizacji projektu w ramach Programu Operacyjnego Wiedza-Edukacja-Rozwój 2014–2010 (PO WER), www.czsw.gov.pl, (zakładka: penitencjarna), (dostęp – 30.01.2017).
18. Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 roku o Służbie Więziennej (Dz.U. 2010 nr 79 poz. 523).
19. Woźniak J. Grzesiak Z., Latkowski W., Czekaj K., *Program psychoterapii uzależnienia Działu Terapeutycznego dla Skazanych Uzależnionych od Środków Odurzających lub Psychotropowych Aresztu Śledczego w Kielcach*, Kielce 2003.
20. Zarządzenie Nr 19/16 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 14 kwietnia 2016 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia i organizacji pracy penitencjarnej oraz zakresów czynności funkcjonariuszy i pracowników działów penitencjarnych i terapeutycznych oraz oddziałów penitencjarnych.

STRESZCZENIE

Krzysztof CZEKAJ

DZIAŁANIA ARESZTU ŚLEDZEGO W KIELCACH W ZAKRESIE PREWENCJI PRZESTĘPCZOŚCI

Słowa kluczowe: więzienie, skazani, oddziaływania penitencyjne, zapobieganie przestępczości

W artykule przedstawiono przykłady działań personelu Aresztu Śledczego w Kielcach w zakresie prewencji przestępczości.

W pierwszej części scharakteryzowano jednostkę penitencyjną, jej personel oraz populację więźniów. Następnie omówiono tzw. kodeksowe i penitencyjne aspekty oddziaływań prewencyjnych.

Podsumowując omawiane zagadnienie, zaznaczyć trzeba, iż sukces resocjalizacji nie zależy tylko od personelu więziennego czy stosowanych procedur penitencyjnych. Istotną rolę w tym względzie odgrywa zarówno instytucjonalny, jak i osobisty system wsparcia skazanego opuszczającego zakład karny.

SUMMARY

Krzysztof CZEKAJ

ACTIVITY OF THE DETENTION PRISON IN KIELCE CONCERNING PREVENTION OF A CRIME

Keywords: prison, inmates, penal impacts, crime prevention

This article presents impact examples of prison staff in Remand Centre in Kielce in range of prevention of crime.

There were characterized penitentiary house, its personnel and prisoners' population in the first part. Next, the code and penal aspects of preventive influences were talked over.

Summarizing, it should be underlined, that the success of rehabilitation does not depend from prison staff only or applied penal procedures. The main standing of it makes up both institution and personal support system of prisoner leaving the penal institution.

NOTA O AUTORZE

Płk dr Krzysztof Czekaj – mgr psychologii (1994, Uniwersytet Jagielloński), dr n. społ. w zakresie pedagogiki (2014, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach). W Służbie Więziennej od 1994 r. Pracę rozpoczął na stanowisku psychologa oddziału leczniczo-wychowawczego dla skazanych uzależnionych od środków odurzających lub psychotropowych. Współautor programu psychoterapii uzależnienia dla skazanych. Od 2004 r. kierownik Działu Terapeutycznego. Obecnie jest dyrektorem Aresztu Śledczego w Kielcach.